

Latviešu valodas centralizētā eksāmena programmas un darba paraugs

2011./2012. mācību gadā latviešu valodas centralizēto eksāmenu kārtos izglītojamie, kuri apguvuši mācību priekšmeta standarta (02.09.2008. MK noteikumi Nr. 715 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem") prasības. Ministru kabineta noteikumos noteikts, ka visiem izglītojamiem, kuri iegūst vispārējo vidējo izglītību, jākārtot latviešu valodas centralizētais eksāmens. Latviešu valodas eksāmena programma un saturs būs vienāds gan izglītojamiem, kuri apgūst latviešu mācībvalodas programmu, kā arī izglītojamiem, kuri apgūst mazākumtautības izglītības programmu.

VISC ir sagatavojis latviešu valodas eksāmena programmas un darba paraugu. Lai izstrādātu eksāmena darba paraugu, 2009. gadā pavasarī notika skolotāju anketēšana par eksāmenā pārbaudāmajām zināšanām un prasmēm. Ar aptaujas rezultātiem tika iepazīstināti latviešu valodas un literatūras skolotāju metodisko apvienību vadītāji. 2009./2010.mācību gadā VISC organizētā darba grupa izstrādāja eksāmena programmas un eksāmena parauga projektus, kurus konceptuāli atbalstīja latviešu valodas un literatūras skolotāju asociāciju vadītāji, augstskolu docētāji, Latviešu valodas aģentūras pārstāvji. Mācību gada noslēgumā eksāmena paraugu aprobēja Latvijas skolās gan latviešu mācību valodas, gan mazākumtautību izglītības programmās vidusskolās un profesionālajās skolās.

Baltijas Sociālo Zinātņu institūts 2009.gada decembrī veica pētījumu „Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīze un sagatavotības pārejai uz vienotu latviešu valodas eksāmenu 2012. gadā izpēte”. Ar pētījuma rezultātiem var iepazīties IZM mājaslapā http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Registri_statistika/IZM-petijums-pareja-uz-vienotu-latv-val-eksamenu.pdf. Viens no pētījuma secinājumiem ir: “Lielākā daļa no aptaujātajiem skolu direktoriem un latviešu valodas skolotājiem mazākumtautību skolās arī norāda, ka nekādu īpašu problēmu saistībā ar vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā viņi neparedz, jo pāreja tiek īstenota pakāpeniski un mazākumtautību skolēni ir labi sagatavoti.”

2010. gada rudenī programmas un eksāmena parauga projekti tika publicēti VISC mājaslapā un ikvienam bija iespēja izteikt savu viedokli un piedāvāt ieteikumus eksāmena satura pilnveidei. Pēc publiskās apspriešanas tika veiktas pēdējās korekcijas eksāmena parauga pilnveidē, kuras atbalstīja arī eksperti (latviešu valodas un literatūras skolotāju asociāciju vadītāji, augstskolu docētāji, Latviešu valodas aģentūras pārstāvji). Darbs tika atkārtoti aprobēts skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

Latviešu valodas centralizētā eksāmena paraugs

Latviešu valodas eksāmenā skolēnu sasniegumus vērtē atbilstoši mācību priekšmeta vidējās izglītības standarta prasībām divās jomās – satura un kognitīvajā.

Satura jomu veido latviešu valodas standartā iekļautās pamatprasības mācību priekšmeta apguvei.

Kognitīvo jomu veido šādas prasmes (iekavās dotas to īpatsvars procentos):

- iegaumēšana un izpratne (25 %);
- zināšanu un prasmju lietošana (43 %);
- analīze un produktīvā darbība (32 %).

Darba grupa piedāvā trīsdaļīgu eksāmenu.

1. daļā (zināšanas un pamatprasmes) ar objektīvi vērtējamiem uzdevumiem pārbauda izglītojamo zināšanas un pamatprasmes par latviešu valodas sistēmu un valodas līdzekļiem.

2. daļā (teksta izpratne) ar objektīvi un daļēji objektīvi vērtējamiem uzdevumiem pārbauda izglītojamo prasmi uztvert citu autoru komunikatīvo nolūku dažādās saziņas situācijās, prasmi analizēt un vērtēt tekstu no literārās valodas normu prasību viedokļa.

3. daļā (tekstveide) pārbauda izglītojamo prasmi veidot 350-400 vārdu tekstu par vienu no piedāvātajiem tematiem.

Pielikumā ir

- eksāmena programmas paraugs,
- eksāmena paraugs,
- eksāmena parauga vērtēšanas kritēriji un atbildes.

LATVIEŠU VALODA 12.KLASEI

centralizētā eksāmena parauga programma

Eksāmena laiks

2011./2012.mācību gads

Eksāmena mērķis

Novērtēt izglītojamo sasniegumus latviešu valodā atbilstoši 2008.gada 2.septembra Ministru kabineta noteikumu nr.715 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem" prasībām mācību priekšmetu standartā *Latviešu valoda*.

Eksāmena adresāts

Eksāmenu veic 12.klases izglītojamie un citi interesenti, kuriem jākārto vai kuri izvēlējušies kārtot eksāmenu latviešu valodā.

Eksāmena darba uzbūve

Darbam ir viens variants.

1.tabula. Eksāmena daļu īpatsvars un izpildei paredzētais laiks

Daļa	Uzdevumu skaits	Maksimālais punktu skaits	Daļas īpatsvars, %	Izpildes laiks, min
1. Zināšanas un pamatprasmes	26	26	29	40
2. Teksta izpratne	9	30	33	60
3. Teksveide	1	34	38	120
Kopā		90	100	220

2. tabula. Standarta pamatprasību īpatsvars eksāmena darbā

Prasme	Iegaumēšanas un izpratnes līmenis	Zināšanu un prasmju lietošana	Analīzes un produktīvās darbības līmenis	%
Izprot un iesaistās saziņas situācijās		*	*	19
Lieto valodas līdzekļus	*	*	*	18
Iegūst valodniecisku informāciju		*		3
Ievēro valodas kultūras normas		*	*	24
Vērtē valodas funkcionālos stilus			*	2
Veido pārspriedumu			*	8
Analizē tekstus (lit. normas, žanrs)		*		5

Izprot valodas sistēmu (fonētika)	*			2
Izprot valodas sistēmu (morfoloģija)	*			6
Izprot valodas sistēmu (sintakse)	*	*		11
Kopā	*	*	*	
% no darba	25%	43%	32%	100%

3.tabula. Uzdevumu veidu īpatsvars eksāmena darbā.

Uzdevumu veids	Uzdevumu skaits	Punktu skaits	Īpatsvars visā darbā (%)
Atbilžu izvēles	27	28	31 %
Īso atbilžu	4	14	16 %
Tukšo vietu aizpildīšana	1	4	4 %
Savietošanas uzdevums	1	1	1%
Nestrukturēts uzdevums	2	43	48 %

Vērtēšanas kārtība

Eksāmena kopējo vērtējumu iegūst, statistiski analizējot izglītojamo iegūto punktu summu visās daļās.

Palīg līdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā

Darbs veicams ar pildspalvu.

Apvelc pareizās atbildes burtu!

1. Kuras rindas visos vārdos ir divskanis „o”?

1. Politika, solo, žokejs, loģisks.
2. Sods, soda, groziņš, rozā.
3. Solis, logs, rotaļa, podnieks.
4. Poga, dogs, kols, pazole.

2. Kuros vārdu savienojumos pirmajā vārdā ir līdzskaņu mija?

1. Smilšu kalns.
2. Meža mala.
3. Durvju aile.
4. Zāģa zobs.

3. Kuras rindas visās darbības vārda formās var ierakstīt garo patskani „ā”?

1. Sveicin_mies, rakst_m, skait_t, cīn_s.
2. Palec_s, laiž_mies, dzied_t, dejoj_m.
3. Baud_m, slauk_s, klāj_s, smeļ_ties.
4. Zin_t, skat_ties, cenš_s, runāj_mies.

4. Kuras rindas visiem darbības vārdiem daļēji lokāmā divdabja formā jāieraksta līdzskaņa burts „s”?

1. Atlai_damies, iebri_dams, pamo_damies, spie_dams.
2. Apgrie_damās, nodzē_dams, samil_dama, pārlau_dams.
3. Pakri_dams, sacen_damās, plē_dams, pacie_damies.
4. Saplē_dama, atdzi_dams, uzpo_damās, apmul_dams.

5. Kuras rindas visos vārdos jāieraksta patskanis „e”?

1. Ģ_rbonis, apr_ķināt, ab_jādi, pat_tisks.
2. Šķ_lums, gļ_vulis, b_rzs, l_kme.
3. Mān_klis, _nkurs, sh_matisks, m_tafora.
4. Piemin__klis, kav_klis, hist_risks, konkr_ts.

1.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

2.

A 1. un 2.

B 1. un 3.

C 2. un 3.

D 2. un 4.

3.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

4.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

5.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

6. Kurā rindā visi vārdi ir salikteni?

1. Koordinēt, saaugt, neesmu, ieeja.
2. Atbalss, saullēkts, aplaudēt, viszinis.
3. Izziņa, lappuse, otrreizējs, rullēt.
4. Abpusējs, ceturtdaļa, labdarība, īsziņa.

7. Kuram uzvārdam datīva forma jāveido ar galotni „-am” ?

1. Andrejs Garais.
2. Andris un Jānis Liepas.
3. Uldis Kļava.
4. Aleksandrs Dimā.

8. Kuros teikumos ir lietota pavēles izteiksme?

1. Vai jūs esat izlasījuši Ingas Ābeles romānu „Paisums”?
2. Ja vēlaties uzzināt vairāk par Benjamiņas kundzi, izlasiet Laimas Muktupāvelas romānu „Mīla. Benjamiņa”!
3. Neaizmirstiet pierakstīt iegūtās atziņas literatūras burtnīcā, kad būsiet aizšķīruši romāna pēdējo lapaspusi!
4. Šovasar jums noteikti jāizlasa kāds latviešu autora romāns.

9. Izlasi teikumu!

Mums ir jārūpējas ne tikai par tiem, kam pietrūkst maizes gabala, bet arī par tiem, kas alkst pēc mīlestības, ne tikai par tiem, kam nav apģērba, lai piesegtu savu kailumu, bet arī par tiem, kam pietrūkst apkārtējo cieņas, ne tikai par tiem, kam nav jumta virs galvas, bet arī par tiem, kas nekur netiek saprasti un cienīti.

(Māte Terēza)

Teikums pēc uzbūves ir:

1. Vienkāršs paplašināts teikums ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.
2. Jaukts salikts teikums.
3. Salikts pakārtots teikums.
4. Salikts sakārtots teikums.

6.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

7.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

8.

A 1.un 3.

B 2. un 3.

C 2. un 4.

D 3. un 4.

9.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

10. Kuros teikumos ir tikai viens divdabja teiciens?

1. Diskutējot centies, lai tava balss skanētu piekāpīgi, bet izteiktie argumenti būtu pārliecinoši!

2. Cilvēku dzīve nav nekas cits kā komēdija, kurā cilvēki, katrs savu masku uzvilkuši, katrs savu lomu nospēlē.

3. Iepriecinātā Marta iebrien mežā, vērīgi raudzīdamās, kā gaisma kūst garas stigas tālajā galā.

4. Stādīdama saulrieteņus, laiku pa laikam notraušot riekšavu skudru no kailās ādas, Marta paceļ galvu un gara acīm ierauga tuvojamies māti.

11. Izlasi teikumu! *Ikreiz, kad gribas atnest iesāktajam darbam ar roku, atgādinu sev Rūdolfā Blaumaņa teikto: „Mūsu nelaime ir tā, ka mēs nekad skaidri nezinām, kur mūsu nevarēšana beidzas un mūsu negribēšana iesākas* □

Kura(-as) pieturzīme(-es) citāta atdalīšanai nepieciešama(-as) □ vietā ?

1. Punkts.

2. Punkts un pēdiņas.

3. Pēdiņas.

4. Pēdiņas un punkts.

12. Kuru teikumu beigās ir jāliek jautājuma zīme?

1. Kā tev patika izrāde „Vadonis”, kuru tu noskatījies Latvijas Nacionālajā teātrī pagājušajā nedēļā

2. Es atceros, kā es jutos, klausoties L. Garūtas un A.Eglīša kantāti „Dievs, Tava zeme deg!”

3. Vai mēs spēsim atrast īsto ceļu dzīvē, vai nebaidīsimies realizēt sapņus, mērķus, idejas u.tml.

4. Jautāju sev, vai vēlos pārlasīt A.Sent -Ekziperī literāro pasaku „Mazais princis”

13. Kurā teikumā nepieciešami tikai divi komati?

1. Kas zina ko grib spēj ko grib.

2. Lai veidotu nākotni nekas nav tik nepieciešams kā sapnis par nākotni.

3. Tas kas ir vērtīgs nav jauns bet tas kas ir jauns nav vērtīgs.

4. Ja domu nevar izteikt vienkāršos vārdos tas nozīmē ka tā ir mazvērtīga un ka vēlams to atnest.

10.

A 1.un 2.

B 1. un 3

C 2. un 3.

D 3. un 4.

11.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

12.

A 1. un 2.

B 1. un 3.

C 2. un 3.

D 3. un 4.

13.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

14. Izlasi teikumu!

*Jātiecas pēc zināšanām ne tāpēc, lai strīdētos □¹ ne tāpēc, lai citus nicinātu □².
ne pašlabuma, slavas, varas vai citu iemeslu dēļ, bet tāpēc, lai būtu dzīvīvi derīgs.*

(F.Bēkons)

Kurās norādītajās □ vietās jāliek pieturzīmes?

1. Pirmajā vietā.
2. Otrajā vietā.
3. Abās vietās.
4. Nevienā vietā.

15. Kurā teikumā vispārinošā vārda atdalīšanai no vienlīdzīgiem teikuma locekļiem nepieciešams kols?

1. Straujas upes lēni atvari klusi meža ezeri tie visi ir mani šūpojuši savos ūdeņos.
2. Krāšņākās upes Gauja Amata Venta ir ūdens tūristu iemīļotas atpūtas vietas.
3. Kaķēni pret mani izturējās visai naidīgi šņāca slēpās un cēla pretī ķepiņas.
4. Jauniešiem mūsdienās piemīt tādas īpašības kā mērķtiecīgums pašapziņa godkāre.

16. Kurā teikumā lietota savrupināta pielikuma grupa?

1. Tveice ir mazinājusies, un saule ir palikusi tālu aiz muguras, rietumos.
2. Mēs, mežstrādnieki, pārsvarā strādājam koksnes pārstrādes jomā.
3. Skaidas, mizas, zari, žagari, dēļu gali, lapas – tas ir mūsu lauciņš un dienišķā maizīte.
4. Savu draudzeni, maigi rozā dabas brīnumu, centos apciemot katru vakaru.

17. Kuros teikumos vārds „lūdzu” jāatdala ar komatiem?

1. Lūdzu domājiet uzmanīgi!
2. Atbildiet lūdzu uz manu jautājumu!
3. Es vakar jums lūdzu izlasīt G.Repšes stāstu.
4. Lūdzu izskatīt manu CV un motivācijas vēstuli.

14.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

15.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

16.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

17.

A 1. un 2.

B 1. un 4.

C 2. un 3.

D 3. un 4.

18. Kurā teikumā var iesaistīt vārdu savienojumu *ik nedēļas*?

1. Bibliotēkā mēdzu palasīt _____ žurnālu.
2. _____ ceturtdienās apmeklēju kursus matemātikā.
3. _____ diskusija TV skatāma trešdienās.
4. Turpinās _____ muzikālie ceļojumi galerijā „Nia”.

19. Kuros teikumos jālieto īpašības vārds *jauns* ar noteikto galotni?

1. Kultūras portālā www.satori.lv raksta mūsu _____ literāti.
2. Pazīstamā autora _____ romāns pārsteidza lasītājus.
3. _____ un ļoti pieprasīta grāmata bibliotēkā tiek izsniegta uz mēnesi.
4. Nesen atklāts _____ bērnu literatūras portāls.

20. Kuros teikumos jālieto partikula *nekā*?

1. Spodra nav veiksmīgāka _____ Alīna.
2. Aivars ir prātīgāks _____ Juris.
3. Aizstāvēt referātu nav grūtāk _____. uzrakstīt to.
4. Labāk vienreiz izlasu grāmatu _____ divreiz noskatos filmu.

21. Kurā teikumā ir lietots vārda *nostalgisks* sinonīms?

1. Jau it kā sāka pierast pie negulētām naktīm, trokšņiem un lamu vārdiem. Cilvēki bija kļuvuši nikni, nesmalkjūtīgi, nekulturāli, neuzticīgi.
2. Sūrstoši smeldzīgās atmiņas par dzimteni es varēju pārvarēt.
3. Leonīda padomi un teorijas, dīvainie jauna studenta izlēcieni uz perona un kafejnīcā - tas viss palicis kaut kur sānis.
4. „Profesora kungs, mēs balsosim tikai par jums,” uzlēkdama kājās, eksaltēti skaļi iesaucās studente.

18.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

19.

A 1. un 2.

B 1. un 3.

C 2. un 4.

D 3. un 4.

20.

A 1. un 2.

B 1. un 4.

C 2. un 4.

D 3. un 4.

21.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

22. Kurā teikumā vārds *rūgts* lietots pārnestajā nozīmē?

1. Gaujas krasts pavasarī jau no tālienes vilina ar rūgto, asi kairinošo ievu ziedu smaržu.
2. Greipfrūta baltajai miziņai ir rūgta garša.
3. Brīnos par cilvēkiem, kas no rītiem dzer rūgtu kafiju.
4. Neapdomība uz ceļa bija man rūgta mācība visai dzīvei.

23. Kurā rindā visi vārdi ir valodniecības termini?

1. Metafora, hiperbola, eseja, remarka.
2. Izloksne, morfēma, konjugācija, barbarisms.
3. Intonācija, krāsa, tēls, nianse.
4. Paradigma, sistēma, interpretācija, arguments.

24. Kuros teikumos ir barbarismi?

1. Jociģi, ka fāters bija pazudis ar galiem, vakar likās, ka ir jau atčoknījies.
2. Kaut kāds baigais peregars nāca no opeļa apakšas, tāda kā saļarka vai kas cits.
3. Nostājies pagalma vidū, tēvs klaigāja, ka traktoram akumulators čupā, bet es tik daudzoties pa pasauli, nemaz ar galvu nedomājot.
4. Tiešām laba mašīna, ar bremzēm, CD atskaņotāju.

25. Kurā teikumā frazeoloģisms lietots ar nozīmi bez rūpēm, raizēm, labos apstākļos?

1. Tālāk viss gāja kā pa cūku rakumiem, tā mēdza teikt mans tētaks.
2. Pie vecmāmiņas varēju dzīvot kā Dieva ausī!
3. Viņa izvēlējusies nepalikt laukos, nevarot izturēt, ka māte visu laiku uz pirkstiem skatās.
4. Pirmā vilšanās – koka pakājē no sēnēm nav ne smakas.

22.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

23.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

24.

A 1. un 2.

B 1. un 3.

C 2. un 4.

D 3. un 4.

25.

A 1.

B 2.

C 3.

D 4.

26. Kuru rindu vārdu savienojumos ir homoformas?

1. Pelēkais vilks; vilks ragavas.
2. Presē publicēts; presē kartonu.
3. Sārtas pēdiņas; pēdiņas teikumā.
4. Sporta zāle; jāpļauj zāle.

26.

A 1. un 2.

B 1. un 3.

C 2. un 3.

D 3. un 4.

Pēc uzdevumu veikšanas ar „X” atzīmē izvēlēto atbildi!

Atbilžu lapa Vārds _____ Uzvārds _____

Jautājums	A	B	C	D
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
21.				
22.				
23.				
24.				
25.				
26.				

1. uzdevums. Izlasi diskusiju un veic uzdevumus!

Sociālantropologs R.Ķīlis

Cilvēks nepiedzimst par krievu, latvieti, albāni, bet šī apziņa veidojas, kad cilvēki identificējas, pieņem piederības izjūtu, noteiktus pienākumus, uzskata sevi par kādas lielākas kopienas daļu. Un valoda nejauši izveidojas kā saziņas instruments, kas kļūst dominējošs – bez tā nevar kārtot lietas, koordinēt savu darbību. Ja gribat cilvēku mobilizāciju, jums vajag noteiktu valodu.

Rakstniece N.Ikstena

Esmu pilnīgi pārliecināta, ka jebkurā gadījumā ir viena, tikai viena **valoda**, kurā cilvēks tiešām jūtas kā mājās. Cita lieta, ka viņš **pragmatisku** apsvērumu dēļ apgūst citu valodu, lai tajā zemē vai valstī justos labi. Tāpēc mums šie daudzie stāsti no **klaida** latviešiem, kā viņi ir dzīvojuši it kā šo divu valodu identitātē un kādas ir bijušas viņu problēmas. Ja pieminam kaut vai **slaveno Elles ķēķi**, kur dzejnieki apzināti atteicās no angļu valodas, tāpēc ka viņi uzskatīja, ka latviešu valoda ir viņu **patvērums**, viņu identitāte, un viņi to saglabāja Ņujorkā. Par stereotipu „Ņujorka kā kosmopolītiska vieta” man nāk smieklī, tieši tā ir vieta, kur vishiperbolizētāk katrs rāda savu citādību un individualitāti un cenšas to saglabāt.

Žurnāliste A.Stroja

Es apzinos, ka valodai, protams, ir liela loma un nozīme, bet varbūt tā tas ir lielai grupai, lingvistiskai kopienai. Individuāli cilvēks var sevi identificēt ar kādu citu grupu, pat ļoti slikti runājot tās grupas valodā. Piemēram, kāds trešās paaudzes krievu emigrants Parīzē franču valodā runā daudz labāk nekā krieviski, tomēr sevi uzskata par krievu. Tās lietas ir saistītas, un es negribu teikt, ka valodai ir noteicošā loma.

1. Uzraksti saviem vārdiem katra diskusijas dalībnieka galveno domu! (6 p.)

<i>Sociālantropologs R.Ķīlis</i>	
<i>Rakstniece N.Ikstena</i>	
<i>Žurnāliste A.Stroja</i>	

2. Formulē diskusijas tematu! (2p.)

3. Izsaki viedokli (70-90 vārdi) par diskusijas tematu! (9 p.)

4. Atrodi vārdu rindā tekstā lietotajiem vārdiem atbilstošu sinonīmu! Divi vārdi ir lieki.
(1p.)

Praktisks, mēle, trimda, zināms, mājvieta, pārliecināts

Vārds	pragmatisks	valoda	klaids	patvērums
Sinonīms				

5. Atrodi, kurā nozīmē norādītais vārds lietots N.Ikstenas viedoklī, un atzīmē to ☒! (2 p.)
Smieklī –

- aprautas, refleksīvas cilvēka balss skaņas, prieka izpausme;
- vsk., sar.* Nieks, sīkums, tas kam maza vērtība.

Stāsts –

- episkās literatūras paveids, daiļdarbs, kurā stāstīts par kādiem notikumiem;
- tas, ko kāds stāsta, stāstījums.

2. uzdevums. Izlasi tekstu un veic uzdevumus!

Labdien, cienījamie muzeju, arhīvu, bibliotēku apmeklētāji un krājumu izmantotāji!

Mēs, kultūras mantojuma iestāžu pārstāvji, esam apvienojušies, lai paustu sabiedrībai savu satraukumu par pašreizējo kultūras politiku valstī un no tās izrietošo kultūras mantojuma iestāžu nepietiekamo finansējumu. Kā zināms, kultūru balsta trīs vaļi – radošais process, kultūras izglītība un kultūras mantojums. Kultūras mantojuma institūcijas ir arhīvi, bibliotēkas, muzeji un pieminekļu saglabāšanas iestādes, kurās nonāk pilnīgi visas jaunradītās vērtības, to autoru vai izpildītāju dokumentārais un priekšmetiskais mantojums, kā arī publiskojums (grāmatas, notis, periodika, skaņu ieraksti, filmas u.c.).

Radošie cilvēki un sabiedrība ļoti bieži izmanto kultūras mantojuma iestāžu krājumus, lai smeltos zināšanas un ierosmi tālākai jaunradei. Muzeju, bibliotēku, arhīvu krājumi ir avots arī tradicionālajai kultūrai un pašdarbībai. Latvijas kultūra var plaukt tikai tad, ja visa kultūras trīsvienība – radošais process, kultūras izglītība un kultūras mantojuma iestādes – saņem harmonisku atbalstu no valsts, pašvaldībām, plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrības.

Kultūras mantojuma nozare, tāpat kā kultūra kopumā, ir ne tikai resursu patērētāja, bet arī radītāja. Tā ir valsts ekonomikas būtiska daļa vairākos aspektos – kā darba vietu devēja, specifisku un retu profesiju uzturētāja, tiešu un netiešu ienākumu no pakalpojumiem radītāja, nodokļu maksātāja. Kā kultūras tūrisma nozares vissvarīgākā daļa tā sniedz unikālu iespēju iepazīties ar Latvijas vēsturi un tradīcijām.

Mēs aicinām uz pārdomātu rīcību kultūras mantojuma saglabāšanā, kas palīdzētu sabiedrībai atgūt ticību savai valstij un nodrošinātu nākotni Latvijas kultūrai, tātad arī sabiedrībai un valstij.

Kultūras mantojuma iestāžu pārstāvji (33 paraksti)

Rīgā 2010.gada 11.februārī.

(Laikraksts „Diena”)

1. Nosaki teksta valodu raksturojošās pazīmes un izraksti piemērus! (4 p.)

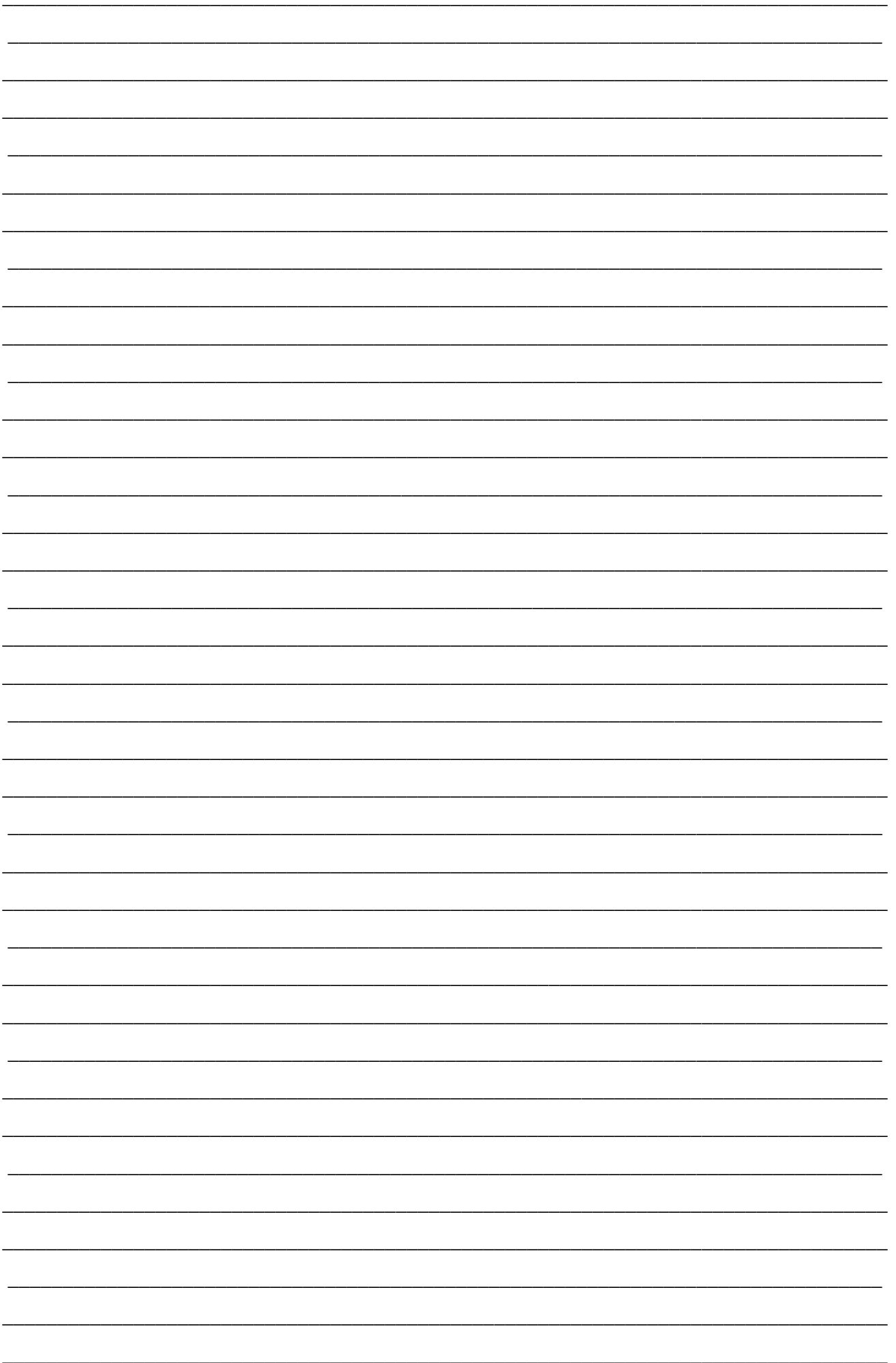
Valodas līdzekļi		Piemērs
Morfoloģiskie	<i>No darbības vārdiem darināti lietvārdi</i>	<i>publiskojums</i>
Leksiskie (2 pazīmes)		
Sintaktiskie (2 pazīmes)		

2. Uzraksti teksta mērķi un raksturo tā aktualitāti! (3 p.)

Mērķis

Aktualitāte

3. Novērtē autoru izvēlētā valodas stila atbilstību teksta mērķim! Pamato! (3 p.)

Latviešu valodas eksāmena parauga vērtēšanas kritēriji un atbildes

1. daļa (26 punkti)

Uzd.	Standarta pamatprasība	Pārbaudāmā prasme	Punkti
1.	5.13.	Divskaņa <i>o</i> lietošana	1
2.	5.13.	Līdzskaņu mijas noteikšana	1
3.	5.13.	Darbības vārdu tagadnes formas pareizrakstība	1
4.	5.13.	Daļēji lokmo divdabju pareizrakstība	1
5.	5.13.	Patskaņu <i>e</i> un <i>ē</i> lietošana lietvārdos	1
6.	5.13.	Vārda sastāva noteikšana	1
7.	5.13.	Kopdzimtes lietvārdu locīšana	1
8.	5.13.	Pavēles izteiksmes lietošana	1
9.	5.13.	Teikuma veida noteikšana pēc uzbūves	1
10.	5.13.	Divdabja teiciena noteikšana	1
11.	5.13.	Citāta atdalīšana ar pieturzīmēm	1
12.	5.13.	Beigu pieturzīmju lietošana dažāda veida teikumos	1
13.	5.13.	Palīgteikuma atdalīšana no pārējam teikuma daļām	1
14.	5.13.	Palīgteikuma atdalīšana no pārējām teikuma daļām	1
15.	5.13.	Vienlīdzīgu teikumu locekļu saistīšana ar vispārinošo vārdu	1
16.	5.13.	Savrupināta pielikuma grupas noteikšana	1
17.	5.13.	Izsaukmes vārdu atdalīšana	1
18.	5.2.	Kopā/ šķirti rakstāmo vārdu lietošana	1
19.	5.2.	Īpašības vārdu ar noteikto galotni lietošana	1
20.	5.2.	Partikulas <i>nekā</i> lietošana	1
21.	5.2.	Sinonīmu lietošana	1
22.	5.2.	Vārdu pārnestās nozīmes lietošana	1
23.	5.2.	Valodniecības terminu atpazīšana	1
24.	5.2.	Barbarismu noteikšana	1
25.	5.2.	Frazeoloģisma nozīmes skaidrošana	1
26.	5.2.	Homoformu lietošana	1

Jautājums	A	B	C	D
1.			X	
2.		X		
3.	X			
4.				X
5.			X	
6.				X
7.			X	
8.		X		
9.			X	
10.			X	
11.		X		
12.		X		
13.				X

14.			X	
15.			X	
16.				X
17.	X			
18.		X		
19.	X			
20.			X	
21.		X		
22.				X
23.		X		
24.	X			
25.		X		
26.	X			

2. daļa (30 punkti)

Uzd.	Standarta pamatprasība	Pārbaudāmā prasme	Punkti
1.1.	5.5.	Katra diskusijas dalībnieku galvenās domas formulēšana	1*3
	5.9.	Pareizrakstības normu ievērošana paša veidotā tekstā (nav pareizrakstības kļūdu)	1*3
1.2.	5.1.	Teksta temata noteikšana	2
1.3.	5.1.	Sava viedokļa izteikšana par piedāvāto tēmu	3
	5.2.	Tematam atbilstošas valodas (vārdu izvēle, daudzveidīgas teikumu konstrukcijas) izmantošana	3
	5.9.	Pareizrakstības normu ievērošana paša veidotā tekstā	3
	Skatīt tabulu „Viedokļa vērtēšanas kritēriji”		
1.4.	5.2.	Sinonīmu lietošana	1
1.5.	5.2.	Vārdu nozīmju skaidrošana	1*2
2.1.	5.12.	Teksta valodai raksturīgas pazīmes noteikšana, piemēru izrakstīšana Par katru leksiskās vai sintaktiskās īpatnības nosaukšanu un atbilstošu piemēru – 1 p.	4
2.2.	5.1.	Teksta mērķa noteikšana	1
	5.1.	Teksta mērķa aktualitātes raksturošana	1
	5.9.	Pareizrakstības normu ievērošana paša veidotā tekstā (nav pareizrakstības kļūdu)	1
2.3.	5.10.	Teksta mērķim atbilstošā valodas stila vērtēšana	2
	5.9.	Pareizrakstības normu ievērošana paša veidotā tekstā (nav pareizrakstības kļūdu)	1

1. uzdevums.

Uzdevums	Iespējamās atbildes	Punkti	Pareizrakstība	Kopā
1. Dalībnieku galvenā doma	R.Ķīlis – cilvēkā tautības apziņa veidojas <i>dzīves laikā</i> . N.Ikstena – ir tikai viena valoda, kurā cilvēks ir brīvs un piederīgs. A.Stroja – cilvēka identificēšanās kādai tautai nav saistīta ar valodu	1 p.*3	1p.*3 par katru, ja uzrakstītajā nav kļūdu	6 p.
2. Diskusijas temats	Valoda kā identitātes faktors, valoda kā piederības zīme; cilvēka identificēšanās caur valodu; valodas ietekme uz piederību u.c. Saistīti jēdzieni – valoda un identitāte <i>Ja abus jēdzienus nesaista, min tikai vienu – 1 p.</i>	2 p.	Nevērtē	2 p.
3. Viedoklis par tematu	Viedoklis pamatots, jūtama paša attieksme un pieredze	Sk.tabulu		9 p.
4. Sinonīmi	Slavens- zināms, pragmatisks- praktisks, valoda – mēle, klaidis – trimda, patvērums – māja	1 p.	Nevērtē	1 p.
5. Vārdu nozīmes	Smieklis – 1, Stāsts – 2.	1p.*2		2 p.

2. uzdevums.

Uzdevums	Iespējamās atbildes	Punkti	Pareizrakstība	Kopā
1. Valodas līdzekļi un piemēri	Leksiskās pazīmes: jēdziens <i>kultūra</i> , vārdu savienojumi ar to; metaforisks salīdzinājums (trīs vaļi; kultūras trīsvienība); termini, svešvārdi (saistīti ar kultūru) Sintaktiskās: vispārinošais vārds, vienlīdzīgu teikuma locekļu blīvējums; paskaidrojošas vārdu grupas; uzruna; Nosaukts un precīzi dots piemērs kādam no tekstā būtiskiem valodas līdzekļiem.	1 p.* 4	Nevērtē	4 p.

2. Teksta mērķis un aktualitāte	Vērst (informēt sabiedrību; aktivizēt) uzmanību uz kultūras mantojuma saglabāšanu; Šobrīd tiek samazināti līdzekļi kultūrai; kultūras līmenis samazinās, vērtības krītas u.tml.	1 p. 1 p.	1 p., ja uzrakstītajā nav kļūdu	3 p.
3. Stila atbilstība mērķim	Izteikts vērtējums – 1 p. Izteikts pamatojums – 1 p.	2 p.	1 p, ja uzrakstītajā nav kļūdu	3 p.

Viedokļa vērtēšanas kritēriji

Punkti	Saturs	Stils	Ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas
3	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski, tās ir pamatotas.	Dažādas un stilistiski iederīgas teikumu konstrukcijas. Viegli uztverams teksts. Pieļaujama 1 neprecizitāte vārdu izvēlē.	0 kļūdu
2	Saturs atbilst tematam. Izteiktās domas pamatotas, bet atkārtojas. Vienveidīgi teikumi.	Viena vai divas kļūdas teksta uzbūvē vai vārdu izvēlē.	1–2 kļūdas
1	Izteikts pretrunīgs viedoklis. Domas nepamatotas vai haotiskas. Nav ievērots darba apjoms.	Trīs vai četras stila kļūdas.	3–4 kļūdas
0	Darbs neatbilst tematam. Tekstā paustā doma nav uztverama. Rokraksts nav salasāms.	Piecas vai vairāk stila kļūdu.	5 un vairāk

3. daļa (34 punkti)

Kritērijs	Standarta pamatprasība	Pārbaudāmā prasme	Punkti
Temata izpratne	5.1.	Temata izpratne, patstāvīgu domu, oriģinālu spriedumu un atziņu, vērtējuma izteikšana	5
Argumentācija	5.1.	Mērķtiecīgi izvēlētu argumentu izmantošana, izmantoto faktu raksturošana/komentēšana	5
Apjoms	5.11.	Noteiktā apjoma (350-400 vārdi) ievērošana	2
Rinkopas	5.11.	Rindkopu ievērošana savā tekstā	2
Secīgums	5.11.	Darba kompozīcijas ievērošana	3
Vārdu krājums	5.2.	Tematam atbilstošas valodas (vārdu izvēle, daudzveidīgas teikumu konstrukcijas) izmantošana	3
Stils	5.9.	Vienota valodas stila ievērošana	4
Ort., interp.	5.9.	Ortogrāfijas un interpunkcijas normu ievērošana	10
<p>Skatīt tabulu „Pārsprieduma vērtēšanas kritēriji”*</p> <p>*Tiks precizēti 2010./2011. mācību gadā centralizētajā latviešu valodas un literatūras eksāmenā izmantotie pārsprieduma vērtēšanas kritēriji.</p>			

P.	Saturs		Kompozīcija			Vārdu krājums	Stils
	Temata izpratne	Argumentācija	K 1 Apjoms	K2 Rinkopas	K 3 Secīgums		
5	Temats izprasts, patstāvīgas domas, radoši, oriģināli spriedumi, atziņas, vērtējums.	*Skolēns ar mērķtieci gi izvēlētu (2 un vairāk) latviešu kultūras vai/un literatūras faktu materiālu spēj atklāt un pierādīt izvēlēto tematu. Argumenti atklāj indivīda vērtību sistēmu un tās nozīmi viņa dzīvē. *Fakti ir raksturoti/ komentēti . *Fakti ir precīzi .					
4	Saturs atbilst tematam, atsevišķas nozīmīgas, patstāvīgas domas, spriedumi, atziņas, vērtējums.	*Izmantotie (2 un vairāk) latviešu kultūras vai/un literatūras fakti savu spriedumu argumentēšanai parāda, ka skolēns prot orientēties izvēlētajā tematā. Pietrūkst mērķtiecības šo faktu atlasē (kāpēc konkrēts fakts tiek izmantots). *Fakti ir raksturoti/ komentēti. *Pieļauta 1 (vērtētajam objektīvi konstatējama) faktu kļūda .					Darbā ievērots vienots stils, 1 stila kļūda. 4
3	Daļēji atklāts temats, tas sašaurināts vai paplašināts, novirze no temata. Vienpusīga, fragmentāra pieeja galveno problēmu risinājumam, nav savu spriedumu vai arī daļēji, neveikli (trafaretu spriedumi).	* Izmantotie 2 latviešu kultūras vai/un literatūras fakti nav pārliecinoši spriedumu pamatošanai * Fakti ir informatīvi (nosaukti, pieminēti), tie ir daļēji raksturoti/ komentēti, * Skolēns pieļāvis 2 faktu kļūdas .			Darba kompozīcija pilnībā atbilst pārsprieduma uzbūvei, mērķtieciģi atklāta doma. 3	Tematam atbilstoša valoda, pamatota vārdu izvēle, daudzveidīgas, saturam pakārtotas teikuma konstrukcijas.	2 - 3stila kļūdas. 3
2	Temata virspusēja sapratne, novirze no temata, bezpersonisks darbs.	Darbā ir vispārīgi spriedumi, maznozīmīgi latviešu kultūras vai literatūras fakti vai ir tikai 1 latviešu kultūras vai literatūras fakts . * Fakti ir tikai nosaukti , pieminēti, tajos ir kļūdas. * Skolēns pieļāvis 3-4 faktu kļūdas .	Ir ievērots noteiktais apjoms. 2	Ievērotas rinkopas.	Darbs plānveidīgs, bet pietrūkst mērķtiecības galvenās domas atklāsmē. 2	Tematam atbilstoša valoda, pamatā gramatiski pareizi veidoti dažādu konstrukciju teikumi.	4 - 7 stila kļūdas. 2
1	Daļēji mainīts temats, temata vulgarizācija.	*Dominē vispārīgi spriedumi par latviešu kultūru vai literatūru, kas nav saistīti ar konkrētiem faktiem, minētie fakti ir nenozīmīgi, kļūdaini. *Skolēns izmanto tikai paša pieredzi .	Darba apjoms par mazu/ lielu (80/130%). 1	Daļēji ievērotas rinkopas.	Nepamatoti plašs/īss /nav ievada/nobeiguma; nav vai mainīts virsraksts u.c. 1	Ierobežots vārdu krājums un lietojums, vienveidīgas konstrukcijas teikumi.	8 - 10 stila kļūdas. 1
0	Saturs neatbilst tematam*	Argumentācijai izmantoti tikai pasaules kultūras vai/un literatūras fakti	Darba apjoms (34-50%) 0	Nav ievērotas rinkopas.	Darbam nav plānveidīgas uzbūves, trūkst vairākas daļas. 0	Vārdu krājums traucē uztvert domu.	11 un vairāk stila kļūdu. 0

Ort., interp. Kļūdas	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		16 un vairāk kļūdu	15	14	12-13	10-11	8-9	6-7	4-5	3	2

Temata argumentācijai jāizmanto Latvijas kultūras vai/un latviešu literatūras fakti (notikumi, izdevumi, pasākumi, daiļliteratūra utt.)

 Saturs neatbilst tematam – saturā un argumentācijā 0 punktu, pārējos kritērijos maksimālais punktu skaits ir 1, ja pilnībā atbilst kritēju prasībām.

Darbu nevērtē, ja

 darba apjoms līdz 120 vārdiem,

 nav izpildīts uzdevums pēc nosacījumiem (pārsprieduma vietā cita žanra darbs (p., jaunrades).